



## V Konjskih vodah.

Spisal *Andrej Rapè.*



ošček Savske struge, ki leži med Trbojami na levem in Mavčičami na desnem, med Podrečo in Zbiljami na desnem in Smlednikom na levem bregu naše glavne reke Save, ima ime „Konjske vode“.

Naravnost diven je pogled na strugo, razdrapano in razrito, raztrgano in temačno, ako se izprehlajaš po levem bregu ob Savi od Trboj doli do Smlednika. Nehote me na vsakem izprehodu zanese semkaj korak. In ko gledam to krasoto, se mi zdi, da dihajo v nji stoletja, tukaj pokopana. Valovi na tem prostoru temnozelenene Save mi udarjajo v uho kot brezkončno ihtenje, oblivajoč sive skale s svojimi solzami. In to skalovje! Kadar ga gledam, se mi zdi, kot da bi zrle z velikimi belosivimi očmi vame temne sanje. O, tudi ponoči sem že opazoval to prirodno lepoto, v jasni, mesečni noči, polni zvezd. In kopale so se zvezde doli v globoki strugi, v zelenih valovih, in zdele so se mi preplašene. Trepetale so v temni globočini, kot da jih je strah. Moj duh pa je takrat romal po preteklih stoletjih. Zgodilo se mi je večkrat, zročemu to krasoto, da nisem vedel, kdaj sem se vrnil domov.

Po tej strugi se vije Sava, zajedaje se v bregove z grizočimi svojimi ustmi, večkrat jezna in srdita, pa zopet ihtea in vdana. Kot jetnik se mi zdi Sava na tem mestu, jetnik, ki so ga vkovali v težke, nerazmakljive okove, ki iz njih ne more nikoli, nikoli, pa naj je njegovo hrepenenje še večje, pa naj je njegova besnost še hujša.

Kolikokrat sem se, opazujoč to divjo krasoto, spomnil na Levstikovega „Ubežnega kralja“. In kadar so zašumeli Savski valovi po zajedah in votlinah — kot bi ječali po svojih temnicah jetniki — in zdramili kavke in vrane,

prebivajoče po neštevilnih luknjah skalovja, da so sfrfotale v zrak, tolikokrat mi je zašumelo v ušesih:

„Krokotajo vrani iz prepada ...“

Ta košček Savske struge ima svoje ime najbrže še izza Francozov. Takrat so hodili tudi tod Francozi, in na tem mestu jih je našlo več smrti. Še danes si pripovedujejo, da se v jasnih mesečnih nočeh izprehajajo jezdecji po divji, lepi strugi in vzdihujejo. Od tod ime „Konjske vode“.

## I.

Tam doli, kjer dela Sava med razjedenim skalovjem malenkosten ovinek, kjer se spenja nad grozečim prepadom krivenčast, star gaber, tam, kjer zija razkopana skala, ki je prerasla z mahom in zemljo tako, da bi človek mislil: na sami zemlji stojim, tam v skriti jami, obdani s skalami kot velikani, prerasli z bršljanom, mahom in dolgo gozdno travo, tam je imel Areščev Primož svoj skriti dom.

Večkrat sem že slišal o tem Areščevem Primožu, večkrat sem ga želel spoznati natančneje, ali vedno zaman. Stikal sem doli okolo Save po več ur in čakal: Areščevega Primoža nisem dočakal.

Nekega dne zaidem prav v njegov dom. Ali tudi tedaj ga nisem videl. Ni ga bilo doma. Ogledal sem si čudakovo stanovanje. Lepo je bilo. Poleti že celo. Priroda mu je sama pogrnila po tleh in stenah preproge, mehke in lepe, da se ni ponašal s takimi noben kralj v vztočnih pravljičah. V velikem loku se je bočila nad mano velikanska skala.

Nad vhodom v stanovanje so se spenjale prastare smreke, bradate in sive kot stoletni starci, in zakrivale vhod in zadrževale svetlobi pot v notranost, da je bil v jami skrivnosten somrak kot v gradovih v pravljičah iz „Tisoč in ene noči“, kot v mehkomračnem svetišču. Obstal sem radovednež sredi tujega stanovanja in čakal, da se razgledam. Tam v kotu sem uzrl posteljo. Z mahom je bila nastlana in pregrnjena s starim kožuhom. Sredi jame je stal precej velik zaboj: miza Primoževa, ob njem pa manjši zaboj, ki mu je služil za stol. To in nič drugega. Pa vendar je v tem stanovanju najrajši živel Areščev Primož. Tu je sanjal, tu je gledal vrane in kavke, ki so gnezdile po luknjah, tu je poslušal tiho ihtenje Savskih valov, uspavajoče šepetanje starodavnih smrek ... Tu je bil srečen. Tega kraja se je bil navadil. Zadovoljen je bil z malim.

## II.

Bilo je meseca prosinca leta 18 .. Pri Areščevih je veselo ženitovanje. Vse se vrti, pleše in se veseli. Novi gospodar ponosno gleda po svatih. Pogosto se obrača do igralca s harmoniko in do onega s cvilečim klarinetom: „Zaigrajta!“

Vse je veselo. Areščev mali Primož žedi tam neke v kotu. Mokrotno mu sijejo oči. Jokal je ...

Pred pol leta Primož ni jokal. Imel je še lastnega, dobrega očeta. Umrli Arešč je bil dober gospodar. Trden je bil njegov dom. Brez dolga

je bil. Prištevali so ga k najimovitejšim v vasi. Dobro se je godilo Areščevim, a nečesa so na domu pogrešali. Gospodar je bil bolan. Zdravja ni bilo pri hiši. Gospodar se je bil nekoč v gozdu od sile prehladil. Od takrat je bolehal. O, saj se je branil bolezni. Celo zdravnika je vprašal za svet, kar je pri kmetiških ljudeh malo v navadi. Ali preveč se je bila bolezen že ukoreninila v njem. Hiral je in hiral in pred pol leta so mu zgradili nov dom, mal in temen dom — v jami. Umrl je, dasi še v najlepših letih. Zapustil je bil edinega sina Primoža. „Njemu zapuščam dom in vse,“ tako je rekel skrbni oče svoji ženi. „Ti boš gospodarila zanj do polnoletnosti. Ti imaš tako sama zase svojega dovolj, saj nisi prišla prazna k hiši. Ni treba, da bi ti zapisoval še jaz, saj kar je sinovo, je tvoje, kakor je bilo tvoje doslej, kar je bilo moje. Pripisem pa v oporoko, da imaš pravico obdržati gospodarstvo v rokah tudi še po polnoletnosti Primoževi, če bi uvidela, da Primož ne bi dobro gospodaril, to pa seveda le s pogojem zopet, če se ti vdruži ne omožiš.“

Tako so zapisali v oporoko, in Arešč je kmalu potem nastopil najdaljšo pot: pot iz tega sveta na oni svet. Položili so ga nekaj dni po oporoki na mrtvaški oder, v oni čoln, ki nas lahko prepelje iz lepega zemskega življenja v še lepšo deželo blaženih.

In prevzela je mati gospodarstvo namesto še nedoraslega Primoža. In gospodarila je. Ali težko ji je bilo to gospodarenje. Večkrat je tožila sosedam: „Eh, moške roke ni, njega ni, pa ne gre vse v redu! Tako ne more iti dalje!“

In kemale so sosede in so dejale: „Fant je še majhen. Sama se ne boš mogla ubijati tako dolgo. Če vzameš hlapca, ne bo skrbel tako kot mož, to je gotovo, saj veš, kakšni so dandanes posli, zahteval pa bo veliko plačo. Omoži se. Najbolje bo za otroka in zate!“

Tako so govorile sosede, in Areški je ugajalo tako govorjenje; poslušala je sosede in prav jim je dala.

In prišlo je tako, da so pri Areščevih v prosincu leta 18 .. obhajali drugo ženitovanje. Urbanovčev Tinka se je bil priženil na Areščevino. Tinka je bil vdovec 35 let. Znal se je prikupiti Areški, in vzela ga je, dasi niso mnogo dobrega govorili o njem. Kako je jokal Primož takrat, ko je zvedel, da dobi Tinka za novega očeta.

„Jaz Tinke ne maram. Bojim se ga. Huđ je. Jaz ga ne maram!“ je večkrat pravil materi.

Ali kdo bi se oziral na mnenje takega otroka! Saj še ne ve, kaj govori. Areška je tako mislila in se ni ozirala na prošnje otrokove in na njegov jok, dasi je sinčka srčno ljubila. Hočem mu le dobro, si je mislila. Tinka je dober gospodar. Skupaj bova otroku prigospodarila še več kot ima že sedaj, in srečno in lahko bo potem živel, kadar zatisne ona oči.

„Saj te ima Tinka tako rad,“ je večkrat prigovarjala Primožu. Ali Primož o tem ni hotel ničesar slišati. Tinka je bil z otrokom res prijazen. Prinašal mu je, kadar je kje bil in se je potem oglasil na Areščevini, jabolk, hrušk, igrač i. dr. Prijaznost njegova do otroka pa je bila le navidezna. In Primož je to čutil. Vedel je, da ga Tinka sovraži.

Pred letom je bilo. Primož Areščev je rad stikal doli okolo Save. Prijetno se mu je zdelo tu tako kot nikjer drugje. Nekega dne se je potikal tudi doli ob Savski strugi, doli v Konjskih vodah. V gozdu je počil strel. Obstal je Primož pod neko skalo. Kar zagleda nekoga, ki je priletel iz gozda s kadečo se puško in ustreljenim zajcem ter izginil v neki votlini. Otrok, ki je bil radoveden, stopi za njim in spozna Tinka. Tudi ta je zagledal Primoža. Divje je zarentačil, zavzdignil kopito puške ter nameril na otroka, češ: „Kaj iščeš tod? Kdo te je klical sem?“ Primož se je hudega Tinka tako ustrašil, da je bežal, kar je mogel izpred votline proti domu in glasno vpil in jokal. Pred domačo hišo ga ustavi orožnik s svetlim bajonetom na puški.

„Kaj pa jokaš, Primož?“ je del prijazno.

„Kaj ti je?“ se je oglasila mati pred pečjo.

„Tinka, Urbančev Tinka me je napodil,“ je odgovoril otrok.

„Kje si pa bil?“

„Doli v Konjskih vodah.“

„In si slišal doli kak strel?“ je hitro vprašal orožnik.

„Sem ga, sem! Tinka je priletel iz gozda, in iz puške, ki jo je nesel v eni roki, se je kadilo.“

„Kaj pa je imel v drugi roki?“

„Zajca je imel in šel je v jamo v Konjskih vodah. Zajca bi bil rad videl in sem šel za njim, takrat je pa tako grdo pogledal, zavpil in mi nameril s puško. Jokal sem in bežal. Tinka pa doli v Konjskih vodah gleda zajca,“ je nedolžno pripovedoval Primož. „Si že priden,“ je del orožnik in odšel hitro doli za Savo h Konjskim vodam.

Kaj je bilo potem? Orožnik je dobil Tinka, puško in zajca. Tinka je zaradi lovske tatvine sedel v zaporu dlje časa in naposled tudi zvedel, komu se ima zahvaliti za to. Jel je črtiti Areščevega Primoža, dasi nedolžen otrok ni vedel, da je bil on vzrok Tinkovi kazni. In danes je postal njegov oče.

Primož je čutil, da ga Tinka sovraži in se ga je bal in mu ni zaupal, dasi je bil v zadnjem času z njim jako prijazen, dasi mu je prinašal jabolk, hrušk in igrač. Zato pa je bil Primož edini žalosten na veselem ženitovanju, zato se je jokal. Bal se je novega očeta, hudo mu je bilo po njegovem pravem, dobrem očetu, ki ga je ravno danes tako jako pogrešal...

(Konec.)

